

Andragoški center Republike Slovenije
Slovene Adult Education Centre
Šmartinska 134a, 61000 Ljubljana, Slovenija
tel.: 386 61 446 482, fax: 445 881

FUNKCIONALNA PISMENOST ODRASLIH V SLOVENIJI

Poročilo o delu v 1993. letu

I. del

februar 1994

Poročilo so pripravile:

Olga Drofenik, Alenka Janko, mag. Ester Možina

ACS
SAEC

V S E B I N A

UVOD

I. PREGLED NAČRTOVANIH NALOG ZA LETO 1993

II. PREGLED OPRAVLJENIH NALOG V ACS V LETU 1994

III. CELOVITO POROČILO O PROGRAMU IZOBRAŽEVANJA UČITELJEV ZA IZVAJANJE PROGRAMOV UŽU

I. PREDSTAVITEV PROGRAMA IZOBRAŽEVANJA UČITELJEV UŽU

- 1. Cilji, trajanje in sestava programa**
- 2. Pogoji za vpis v program**
- 3. Vsebina programa po modulih**
- 4. Seminarske naloge**

II. IZVEDBA PROGRAMA

- 1. Časovna izvedba**
- 2. Predstavitev prve skupine učiteljev UŽU**

III. RAZVOJ METODOLOGIJE IN INSTRUMENTARIJA TER EVALVACIJA PROGRAMA

- 1. Cilji evalvacije**
- 2. Metodologija in instrumentarij**
- 3. Evalvacija z analizo vprašalnika za učitelje, ki so obiskovali in končali program izobraževanja na ACS**
- 4. Evalvacija programa na podlagi ocen seminarskih nalog**
- 5. Evalvacija programa z mininastopi pred videokamero**

IV. PRILOGE

- 1. Evalvacija gradiv za programe UŽU ob shemi za stopenjsko oblikovanje programov**
- 2. - Uvodni razgovor s kandidati za programe UŽU**
- Obrazec in kazalci za spremljanje programov UŽU (Spremljanje UŽU/predlog)
- 3. Drugi slovenski posvet: Funkcionalna pismenost, Ljubljana, 29. 6. 1993**
- 4. Programi UŽU na kmetijskih območjih.**
- 5. Stališča udeležencev seminarjev o udeležencih programov UŽU**
- 6. Učitelj, vzvod usposabljanja za življenjsko uspešnost, M. Žveglič**
- 8. Uvod v moj osebni razvoj, D. Holland**
- 9. Osebna rast, temeljna vsebina sporazumevanja, D. Cedilnik**
- 10. Sporazumevanje - komunikacijske igre, N. Mulej**
- 11. Pismenost - pisno sporočanje s poznavanjem novosti Slovenskega pravopisa, T. Š. Strmšek, Prošnja kot besedilni tip, dr. M. Bešter**
- 12. Učenje ob mininastopih, dr. B. Marentič Požarnik**
- 13. Računanje - poglobljanje vsebin matematike in njena uporaba pri učinkovitem usposabljanju za življenjsko uspešnost, T. Uran**
- 14. Gradivo, ki so ga pripravili učitelji pri skupinskem delu**
- 15. Opomnik za uvodni intervju z učitelji (ACSUŽU/7)**
- 16. Vprašalnik za evidenco skupine (ACSevidu)**
- 17. Evalvacija programa izobraževanja učiteljev za poučevanje v programih (UŽU ACSkou)**
- 18. Seznam seminarskih nalog in učiteljev, ki so dobili spričevala**

UVOD

V poročilu o delu predstavljamo:

1. Pregled nalog, ki so bile načrtovane za leto 1993 v načrtu dela ACS in ZLUS Ljubljana.
2. Pregled realiziranih nalog v ACS.
3. Poročilo o opravljenih nalogah na podprojektu Izobraževanje učiteljev za izvajanje programov UŽU.
4. Priloge, v katerih podrobneje predstavljamo posamezne aktivnosti.

PREGLED NAČRTOVANIH NALOG

1. V program dela ACS je, po finančnem usklajevanju v Vladi, bila vključena od načrtovanih nalog le **Evalvacija programa Usposabljanje za življenjsko uspešnost**

ZLUS Ljubljana je načrtovala v svojem programu dela sodelovanje pri tej nalogi z naslednjimi aktivnostmi:

- dograjevanje instrumentarija za spremljanje izvajanja programa UŽU
- spremljanje izvajanja programov
- analiziranje spremljanja
- oblikovanje zaključkov spremljanja in predlogov za spremembo programa
- dopolnjevanje programa
- dopolnjevanje učnih gradiv
- sodelovanje pri organiziranju skupin udeležencev
- sodelovanje pri razvoju programov za usposabljanje učiteljev

2. V programu dela ZLUS Ljubljana so bile poleg zgornjih nalog navedene še naslednje:

- razvoj programov za usposabljanje učiteljev in usposabljanje učiteljev za programe UŽU
- oblikovanje javne mreže izvajalcev programov UŽU.

Od nalog iz 2. točke je ACS prevzel nosilstvo razvijanja, izvajanja in evalvacije programa Izobraževanje učiteljev za izvajanje programov UŽU, pri vseh ostalih nalogah pa le sodeluje ZLUS.

Vse naloge razvrščamo v ACS v dve temeljni skupini:

V prvi skupini so naloge, ki omogočajo razvoj različnih izobraževalnih programov za ljudi, ki jim njihove spretnosti in njihovo znanje v branju, pisanju, računanju in sporazumevanju ter njihova splošna poučenost komaj še zadoščajo za vsakdanje delo in življenje v starem okolju, nikakor pa ne za to, da bi se znašli in bi lahko delovali v spremenjenih okoliščinah. Brezposelnost, izguba socialne varnosti za posameznika in za podjetja, spremenjeni sistemi zdravstva, pokojninskega zavarovanja, šolstva, upravljanja itn., prinašajo nove in drugačne potrebe po znanju in predvsem sposobnost prilagajanja na spremembe. To je težko za vse prebivalce. Zaposleni in brezposelni, ki imajo samo osnovnošolsko izobrazbo, ali pa še te ne, pa se vedno hitreje bližajo socialnemu dnu. Nov sistem socialne varnosti ni dovolj občutljiv, da bi jih zaščitil pred popolno marginalizacijo. Različni ukrepi v sistemih zaposlovanja in šolstva (priprava na zaposlitev, prekvalifikacije; povečanje števila vpisnih mest v izobraževanju za mlade) pa niso učinkoviti za skupine odraslih, ki jim manjkajo temeljne spretnosti in znanje.

V drugi skupini so naloge, s katerimi razvijamo programe, za razvijanje omrežja ustanov, v katerih se strokovni delavci najpogosteje srečujejo s funkcionalno nepismenimi in preko katerih je možno uveljavljati strategijo in ukrepe za prepoznavanje, zmanjševanje in odpravljanje funkcionalne nepismenosti. V tem delu smo v letu 1993 prednostno obravnavali podprojekt Izobraževanje učiteljev za izvajanje programov UZU.

Nosilka nalog iz prve skupine je ZLUS Ljubljana; ACS sodeluje pri njihovem izvajanju in participira pri sredstvih ZLUS za te namene, nosilec nalog iz druge skupine pa je ACS.

PREGLED OPRAVLJENIH NALOG V ACS V LETU 1993

Naloge iz prve skupine:

1. Evalvacija dopolnjenih učnih listov in gradiv za udeležence in učitelje v programih UZU. Evalvacijo smo opravili na podlagi sheme za stopenjsko oblikovanje programov UZU (priloga 1).
2. Operacionalizacija metodologije za spremljanje programov UZU in izdelava inštrumentarija za spremljanje (priloga 2):
 - * obrazec za uvodni intervju s kandidati programov
 - * obrazec za spremljanje programov UZU.
3. Spremljanje programov UZU na terenu, skupaj z ZLUS Ljubljana.
4. Sodelovanje pri svetovanju izvajalcem (oblikovanje skupin, koordinacija s sofinancerji, dopolnjevanje gradiv za udeležence).
5. Sodelovanje z izvajalci programov UZU pri promociji na terenu.

Naloge iz druge skupine:

Z različnimi oblikami osveščanja in usposabljanja delavcev v izobraževalnih in svetovalnih ustanovah želimo doseči naslednje cilje:

- razviti občutljivost za prepoznavanje in razumevanje problemov funkcionalno nepismenih,
- razbijati stereotipe o teh ljudeh (glej npr. stališča svetovalcev za zaposlovanje),
- razvijati pozitivna stališča do funkcionalno nepismenih,
- razvijati znanja in tehnike za delo z njimi.

1. V sodelovanju z ZLUS Ljubljana smo izvedli:
 - drugi slovenski posvet o Funkcionalni pismenosti za svetovalce v enotah zavodov za zaposlovanje (priloga 3),
 - strokovni posvet za kmetijske svetovalce (priloga 4).

Na podlagi drugega slovenskega posveta smo v ACS pripravili posebno gradivo o stališčih udeležencev, nov instrumentarij za uvodni intervju in dopolnjene kazalce za spremljanje programov UŽU (priloga 5: stališča udeležencev).

2. Razvili in izvedli smo program Izobraževanje učiteljev za izvajanje programov UŽU (glej celovito poročilo III. poglavje).
3. Pripravili smo metodologijo in instrumentarij za evalvacijo programa učiteljev.
4. Sodelovali smo pri promocijskih aktivnostih izvajalcev programov UŽU (priloga 6.)

POROČILO O IZOBRAŽEVANJU UČITELJEV ZA IZVAJANJE PROGRAMOV UŽU

V gradivu poročamo o izvajanju podprojekta Izobraževanje učiteljev za izvajanje programov Usposabljanje za življenjsko uspešnost. Podprojekt je del celovitega projekta Funkcionalna pismenost odraslih v Sloveniji. V letu 1993 smo v navedenem podprojektu opravili naslednje naloge:

- nadaljnje razvijanje programa Izobraževanje učiteljev za izvajanje programov UŽU; predstavljamo ga v I. poglavju
- izvedli izobraževanje prve skupine učiteljev; skupino učiteljev predstavljamo v II. poglavju;
- pripravili metodologijo in inštrumentarij za evalvacijo programa izobraževanja učiteljev in
- opravili evalvacijo programa; predstavljamo jo v III. poglavju.

I. PREDSTAVITEV PROGRAMA

1. Cilji, trajanje in sestava programa

Poglavitni cilji programa so:

- usposabljanje učiteljev za izvajanje programov UŽU,
- pridobivanje znanja o osebnostnih značilnostih udeležencev programov UŽU,
- pridobivanje znanja o značilnostih socialnega okolja, v katerem živijo udeleženci programov UŽU.

Program usposablja učitelje za poučevanje po andragoškem ciklusu, za prenašanje temeljnih vsebin (pismenost, računanje, sporazumevanje) na individualne potrebe, za uporabljanje različnih metod, razvijanje učnega gradiva, spodbujanje komunikacije in participacije udeležencev.

Del programa usposablja učitelje za ukrepanje v neposrednem lokalnem okolju.

Program traja 216 ur. Sestavljen je iz:

- A). seminarjev in delavnic,*
- B). seminarskih nalog učiteljev,*
- C). nastopov in hospitacij.*

K A). Seminarji in delavnice zajemajo tele vsebine:

1. Značilnosti funkcionalno nepismenih, andragoški cikel.
2. Uvodne animacije udeležencev programov UŽU.
3. Sporazumevanje, odnos do sebe in okolja, socialna komunikacija, socialno učenje za boljše medosebne odnose, komunikacijske igrice.
4. Sodobne metode poučevanja, učinkovito sporazumevanje v programu UŽU.
5. Metodologija spremljanja napredovanja udeležencev programa in instrumentarij za spremljanje.
6. Pismenost.
7. Računanje.
8. Učenje ob nastopih.

K B).

Vsak učitelj izdelava med programom štiri seminarske naloge.

- V eni seminarski nalogi predstavi lokalno okolje glede na možnosti za vključevanje udeležencev programov UŽU v različne dejavnosti (v nadaljnje izobraževanje, zaposlitev, prostčasne aktivnosti, ipd.).
- V dveh seminarskih nalogah oblikujejo učitelji učne liste za izbrane module programa UŽU.
- V zadnji seminarski nalogi predstavijo pripravo na nastop.

K C). Nastopi in hospitacije

Vsak učitelj opravi v delavnicah dva nastopa, enega v skupini, drugega individualno. Organizirali bomo tudi hospitacije v izobraževalnih organizacijah, ki že izvajajo programe UŽU.

2. Pogoji za vpis v program

- višje ali visokošolska izobrazba,
- izkušnje v izobraževanju ali svetovanju odraslim,
- pripravljenost za nenehno spopolnjevanje,
- veselje do dela z odraslimi, ki imajo manj let šolanja in manj možnosti za socialno participacijo in zaposlitev,
- opravljen intervju s timom ACS in ZLUS.

Program je vpisan v letnem katalogu programov nenehnega strokovnega spopolnjevanja pedagoških delavcev. Po uspešno opravljenem delu dobijo učitelji potrdilo. S potrdilom pridobijo tudi 4 točke za napredovanje.

Pogoji za pridobitev potrdila:

- aktivna udeležba na vseh modulih (80 % udeležba),
- izdelava 4 seminarskih nalog,
- opravljeni nastopi in hospitacije.

Merila za izbiro

Kandidate vključujemo v program po tehle merilih:

- učitelji, ki so se prijavili že lani, pa zanje ni bilo več prostora,
- izvajalci, ki že imajo usposobljenega enega učitelja,
- enakomerna porazdelitev učiteljev UŽU po vsej Sloveniji,
- boljše izpolnjevanje razpisnih pogojev.

3. Vsebina programa po modulih

1. modul: Učitelj, vzvod usposabljanja za življenjsko uspešnost

Cilji

- Pripravljanje učiteljev na prvo srečanje z udeleženci
- Spoznavanje pojavnosti funkcionalne pismenosti.
- Razmišljanje o vzrokih za ta pojav.
- Vloga učiteljev pri osebnem razvoju udeležencev v programu UŽU.

Teme in vsebina

Moto delavnice: Kar sem slišal, sem pozabil, kar sem videl, pomnim, kar sem doživel, sem doumel.

1. Srečanje učencev in učitelja; osebnost učitelja (kakšna znanja mora imeti učitelj in kakšen mora biti, da bo uspešen v programu UŽU)
2. Razmislek o vzrokih za funkcionalno nepismenost
Zakaj so nekateri iz istih družbenih skupin funkcionalno nepismeni, drugi pa ne? Kateri so razlogi za to?
 - Pomen občutka lastne vrednosti.
 - Potreba po varnosti.
 - Zgled; spopadanje s problemi.
 - Duševne bolečine - telesne bolečine: bolečine ne moremo sprejemati, če nismo disciplinirani - naučeni.
3. Česa se je treba naučiti, da bi zmogli reševati probleme, da bi znali potrpeti in bi tako duhovno zoreli?
 - * obvladovanja (odreči se začasno zadovoljitvi potrebe)
 - * odgovornosti
 - * spoštovanja resnice (odkrivanje resnice je napor; toliko večji takrat, ko se trudimo odkriti resnico o sebi; za osebno rast je resnica o sebi brezpogojno potrebna; tisti, ki se do tega spoznanja ne dokoplje, se ne spreminja, ne raste.)
 - * preudarnosti

Katere od teh sposobnosti in v kolikšni meri si otroci pridobijo?

Kaj se da in kako popravljati?

4. Možnosti, da učitelj z vzorom vpliva na spremembe, učitelj uporablja sugestije, ne kritizira in ne nagovarja učenca s surovostjo, uporablja prisposodobе, primere iz življenja in razvija pripadnost.
5. Možnosti učenca: vera in delovanje (verjemimo vase in verjemimo v svojo moč); vloga zavestnega in podzavestnega razuma.

Predavatelj je navajal avtorja Viktorja Frankla in njegovo delo "In kljub temu rečem življenju da".

2. modul: Metodologija spremljanja udeležencev programov "Usposabljanje za življenjsko uspešnost"

Cilji

- Seznanjanje učiteljev s posebno metodologijo spremljanja napredovanja udeležencev.
 - Predstavitev modela Uvod v moj osebni razvoj (Deryn Holland).
 - Spoznavanje teoretske utemeljenosti modela in možnosti njegove uporabe (Pojem evalvacije kot sestavine učnega procesa, pojem pismenosti (B. Street, W. Ong, J. Goody), pojem odraslega udeleženca v izobraževanju (Knowles), pojem napredovanja).
 - Poskus prilagajanja metodologije našim potrebam.
1. Predstavitev metodologije in modela
 - formativni vidik spremljanja

Model spremljanja napredovanja udeleženca je proces, ki zajema identificiranje potreb, postavljanje ciljev, planiranje programa dela, uresničevanje programa, preverjanje znanja in sprememb v osebnosti udeleženca programa UZU;

- sumativni vidik spremljanja
Predstavitev obrazca za končno, sumativno evalvacijo.
- kartice s cilji in etapami; pomen različnih vrst zapisa na kartice (miselni vzorci, risbe, alineje, stavki, besede; pomen različnih črk; npr. velikih, malih, tiskanih, pisanih).

2. Skupinsko delo

- predstavitev mnenj, idej in pričakovanj o uporabnosti modela,
- predstavitev pričakovanj učitelja, učencev, izvajalske organizacije od evalvacije,
- oblikovanje zaključkov o evalvaciji v posebnem gradivu,
- zbiranje informacij o udeležencu, ki jih učitelj potrebuje pred začetkom izvajanja programa UZU (sinteza je bila v pomoč pri sestavljanju vprašalnika za uvodni intervju).

3. modul: Osebna rast, temeljna vsebina sporazumevanja

Cilji

- Predstavitev izkušenj, ki jih je učiteljica pridobila v lanskem eksperimentalnem programu v Škofji Loki.
- Predstavitev vsebin in metod, ki so jih uporabljali pri izobraževanju.

Teme in vsebina

1. Dnevnik lepih minut: predstavitev ideje
2. O stiski: pogovor z gostom dr. Janezom Klopučarjem
3. Tvorjenje skupin - poimenovanje skupine UZU
4. Skupinsko ročno delo: tekmovanje, katera skupina bo zgradila višjo stavbo: ob načrtovanju idej in izvedbi opazovanje skupinske dinamike;
5. Konfliktne situacije in reševanje konfliktov:
za prepir sta potrebna dva: delo v dvojicah - Ti sporočilo in Jaz sporočilo
 - Igra vlog: življenjski konflikt v dveh različicah: Na temo Ti sporočila in temo Jaz sporočila)
6. Pomen neverbalne komunikacije - igre - Zakaj se smeješ?
Z ustvarjalno igrico od zavrtosti k sproščenosti
7. Okrogla miza:
Pogovor o dobrih in nedobrih ljudeh
Kaj menite o slovenskih TV omizjih
8. Optimizem, pesimizem, pozitivno razmišljanje:
 - Spomin iz zadnjega srečanja skupine UZU /pove ga vsak udeleženec
9. Narek in pravopisna vaja

4. modul: Sodobne metode poučevanja in sporazumevanja v programu UZU

Cilji

- Spoznavanje učnih metod, strategij in tehnik za ustvarjalno poučevanje.

- Spoznavanje učnih metod, strategij in tehnik za ustvarjalno poučevanje.
- Usposabljanje učiteljev za spodbujanje užujevcev k učenju in hkrati za spodbujanje posameznika k iskanju lastnih zmožnosti in usmerjanje v nadaljnji razvoj.
- Usposabljanje učiteljev za komuniciranje ob vajah, v katerih poskuša učitelj aktivno spreminjati svoje vedenje (eksperimenti, igre vlog, skupinsko delo, delo v dvojicah, komunikacijske igre, spodbujanje ustvarjalnosti). Za učinkovito komuniciranje se učitelji usposablajo s pomočjo treninga za spoznavanje osebnostnih lastnosti, stališč in preverjanje občutka lastne vrednosti, spoznavanje in spreminjanje svojih stališč do drugih, spoznavanje predsodkov, oblikovanje odnosa do napak, strpnost do drugačnosti, pozitivno moč jezika, premagovanje konfliktov in strahu.

Teme in vsebina

- mentalni trening
- sugestopedija - superlearning
- miselni vzorci: kako delamo miselne vzorce; izdelava miselnega vzorca na določeno temo
- nevrolingvistično programiranje: temeljne vrednote in ovire
- sodobne teorije o delovanju možganov
- učni tipi in uspešnost učenja
- ogled filma: Peter Russel: Prebujanje planeta Zemlje,
- ustvarjalno sporazumevanje - komunikacija:
 - * model za ocenjevanje uspešnosti komunikacije
 - * aktivno poslušanje: deset zapovedi za dobrega poslušalca,
- skupinsko delo: Posadka vesoljske ladje
- spoznavanje sebe
- načrtovanje in uresničevanje načrtovanih ciljev,
- Aktivne vaje :
 - * vaje za celostno učenje
 - * vaja za urjenje kratkotrajnega spomina ter smiselno branje in razumevanje besedila
 - * vaja za spodbujanje ustvarjalnosti
 - * vaja za koncentracijo
 - * vaja za razumevanje in členitev besedila
 - * vaja za vizualizacijo in mišljenje z desno možgansko polovico

Gradivo: povzetek iz revije MANAGEMENT SEMINARE po članku Vere F. Birkenbihl in iz knjige OSEBNI RAZVOJ iste avtorice.

5. modul: Pismenost - pisno sporočanje s poznavanjem novosti iz Slovenskega pravopisa

Cilji

- Usposabljanje učiteljev za posredovanje vsebin s področja razumevanja in tvorjenja ustnih in pisnih sporočil, v povezavi z računanjem: branje in razumevanje različnih receptov, dohodnina.
- Spremljanje novosti Slovenskega pravopisa.

Teme in vsebina

1. Predelovanje izbranih poglavij iz Slovenskega pravopisa:

- korekturna znamenja,
 - velike in male črke,
 - dialog,
 - deljenje besed,
 - pisanje besed skupaj ali narazen,
 - reševanje vaj iz pravopisa,
 - pisanje dialoga s prijateljem na določeno temo,
2. Obravnava posebnih besedilnih tipov:
- prošnja
 - življenjepis
 - vabilo, gradivo, zapisnik
3. Predstavitev reportaže kot posebnega tipa radijske oddaje z gostom novinarjem Ivanom Sivcem
- delo v dvojicah: snemanje reportaže na določeno temo s ciljem naučiti se pravilno in enopomensko postavljati vprašanja.
4. Prošnja kot besedilni tip, obdelava vprašalnika za testiranje funkcionalne pismenosti: dr. Marja Bešter
- 6. modul: Računanje - poglobljanje vsebin matematike in njena uporaba pri učinkovitem usposabljanju za življenjsko uspešnost**

Cilji

- Usposobiti učitelja za uporabo različnih metod in oblik podajanja izbranih tem o številih, merjenju in geometrijskih vsebinah.
- Usposobiti učitelja za ugotavljanje različnih stopenj predznanja pri udeležencih.
- Pravilni izrazi za računske operacije.

Teme in vsebina

- Uporaba denarja - gotovinsko plačevanje: nakup, v trgovini, žetoni za mestni avtobus, napišite račun.
- Uporaba denarja - negotovinsko plačevanje: pohištvo, pečica na vroči zrak.
- Načrtovanje izdatkov: mesečna plača, nakup stanovanja
- Nakup in prodaja deviz: menjalniški tečaj, nakup stanovanja.
- Merimo dolžino: razbita šipa; merjenje telesne višine: kako visok sem?
- Računamo ploščino likov pravkotnih oblik: topli pod, koliko barve...?
- Merimo maso in prostornino.
- Merimo čas.
- Ponazarjanje količin (podatkov).
- Deli celote.
- Odstotek, procent. Procentni račun.
- Načrt mesta.
- Usposabljanje za motiviranje udeležencev za uporabo žepnega računalnika.
- Vrednotenje znanja slušateljev in učiteljeve učinkovitosti.

Ob vsaki nalogi iz določenega področja so učitelji spoznali več možnih načinov reševanja nalog, in različne metode za pojasnjevanje in demonstracijo rešitev.

7. modul: Učenje ob mininastopih

Cilji

S pomočjo povratne informacije (vizualne in verbalne) strniti izkušnje doseganja izobraževanja in preveriti svojo sposobnost poučevanja v UZU.

Metoda: Skupinski nastop z analizo in povratno informacijo.

1. Teoretična osnova učenja z mininastopi in -videopovratno informacijo:
 - behavioristično izhodišče,
 - kognitivno izhodišče,
 - izhodišče humanistične psihologije.
2. Priprava 5 minutnega nastopa pred videokamero.
3. Analiza nastopov in posnetkov.

8. modul: Značilnosti odraslih, andragoški cikel.

Cilji

- Usposabljanje učiteljev za delo s funkcionalno nepismenimi osebami,
- spoznavanje procesov učenja odraslih v izobraževanju,
- seznanjanje z vlogo sociokulturne animacije pri izobraževanju,
- spoznavanje ciljnih skupin in prilagajanje metod značilnostim funkcionalno nepismenih udeležencev.

Teme in vsebina

1. Značilnosti učenja odraslih s posebnim poudarkom na pogojih za izobraževanje pri funkcionalno nepismenih
 - Teoretska izhodišča humanistične psihologije Maslowa in Rogersa.

Subjektivni dejavniki:

- sposobnosti odraslega za učenje,
- posebnosti učenja odraslih,
- delovne in življenjske izkušnje, vpliv na izobraževanje,
- prejšnje znanje odraslih,
- učne tehnike in navade,
- prosti čas,
- stopnja obremenjenosti,
- družinski status,
- socialni status.

Objektivni dejavniki

- poseben pogled na pogoje za izobraževanje odraslih funkcionalno nepismenih oseb,
- ekonomski položaj (labilnost),

- prostorske razmere (primernost opreme; razpored klopi, stolov, miz; tabla)
- usposobljenost učiteljev,
- učna sredstva (zlasti v smeri usposabljanja učiteljev za samostojno oblikovanje učnih gradiv, na podlagi "subjektivnih pogojev udeleženca"),
- delovne izkušnje (kakršnekoli delovne izkušnje, ki lahko pomagajo pri funkcionalnem opismenjevanju),
- življenjske izkušnje.

2. Andragoški cikel v programih UŽU

- Ugotavljanje potreb posameznika, vloga učitelja pri razvijanju novih potreb v povezavi s socialnimi vlogami
- Programiranje: pomen ugotavljanja začetnega stanja skupine udeležencev = diagnoza; željeno stanje; pomen napovedi vsebine cilji = prognoza.
- * Vloga izobraževalca pri opredeljevanju optimalnega programa; usposabljanje učiteljev za izbiranje vsebin, ki so najbližje praksi in potrebam udeleženca ter vsebin, ki jih bo udeleženec potreboval v prihodnje; izdelava življenjskega načrta posameznika;
- * Odprtost programa za sprotne korekcije; izrazita življenjska iskanje življenjskih primerov in upoštevanje socialnih vlog udeležencev;
- * uporaba različnih virov znanja, učnih sredstev ter izobraževalne tehnologije.
- Planiranje programa
- Realizacija
- Evalvacija:
 - * različne metode vrednotenja znanja, tudi vrednotenje sprememb v stališčih, vrednotah, občutkih, samozavesti.
 - * neprimernost klasičnega numeričnega ocenjevanja, razen v primerih, ko udeleženci sami želijo preveriti svoje znanje z ocenami.
 - * pomen kvalitativnega vrednotenja modeli ocenjevanja uspešnosti (npr. - KNOWLES-ov model ocenjevanja spremembe v osebnosti):
 - * od nerazvite k bolj razviti osebnosti
 - * od manj sposobne k bolj sposobni osebnosti
 - * od pasivne k aktivni
 - * od subjektivnosti k objektivnosti
 - * od nevednosti k poučenosti
 - * od manj odgovorne k bolj odgovorni osebnosti
 - * od ožjih k širšim interesom
 - * od egoizma k altruizmu
 - * od odvrčanja k sprejemanju sebe
 - * od osredotočenja na posameznosti k osredotočenju na splošnosti
 - * od neoblikovane identitete k integrirani identiteti
 - * od posnemanja k originalnosti
 - * od potrebe po gotovosti k dopuščanju večpomenskih informacij
 - * od impulzivnosti k razumskosti
 - * pomen nenehnega vrednotenja v andragoškem procesu: evalviramo že ob prvih stikih in med samim procesom, ne le na koncu; zlasti pa evalviramo glede na cilj.

4. Seminarske naloge

Sestavni del programa Usposabljanje učiteljev za izvajanje programov UŽU je tudi priprava seminarskih nalog. Vsak učitelj izdelava po štiri seminarske naloge. Mentorji pripravijo naslove seminarskih nalog na različnih področjih, učitelji pa sami izberejo temo.

Seminarske naloge so lahko oblikovane na več načinov:

- kot učni listi, ki jih bodo uporabljali v programu UŽU,
- kot teoretski prispevek,
- kot opis svojih praktičnih izkušenj.
- kot navodilo za praktično delo učitelja v programu UŽU.

Seminarske naloge pregledujejo mentorji in sodelavci ACS po naslednjih kriterijih:

1. Struktura seminarske naloge; jasnost; razumljivost - jasno zastavljeni cilji, sistematično podajanje vsebine; zgradba naloge: uvod, jedro, zaključek.
2. Vsebina: primernost vsebine; uporabnost teme v programih UŽU.
3. Nivo zahtevnosti: prilagojenost skupini v programih UŽU.
4. Skladnost vsebine z naslovom.
5. Utemeljitev, zakaj se je avtor odločil za ta naslov.
6. Analiza.
7. Kritična ocena (samokritičnost).
8. Predlogi za izboljšanje naloge.
9. Primernost za uporabo v programu.
10. Uporabljena literatura.

Izdelali smo navodila za izdelavo seminarskih nalog, ki so v dokumentaciji ACS.

II. IZVEDBA PROGRAMA

1. Časovna izvedba

Program je potekal od marca do oktobra 1993 ob naslednjih dnevih:

- 8 krat ob ponedeljkih in torkih: 19. in 20. april; 3. in 4. maj, 29. junij; 9 in 10. avgust, 13. in 14. september,
- 7 krat ob sredah in četrtnih: 11. marec; 1. julij; 11. in 12. avgust; 15. in 16. september; 13. oktober,
- 8 krat ob petkih in sobotah: 2. julij; 13. avgust; 10. 24. in 25. september; 9., 22. in 23. oktober.

2. Predstavitev prve skupine učiteljev UŽU

Uspešnost in učinkovitost programov UŽU je odvisna od usposobljenosti, osebnostnih značilnosti učiteljev in mentorjev. To je tudi razlog, da vključujemo učitelje v program po posebnem postopku, v katerem ugotavljamo ali ustrezajo liku učitelja UŽU, tako kot je to opredeljeno v temeljnem programu UŽU (ZLUS, maj 1992).

Lik učitelja UŽU

1. Strokovno usposobljen za svoje področje.
2. Ustrezna praksa v izobraževanju ali svetovanju.
3. Osebna motiviranost za sodelovanje v programu UŽU.
4. Sposobnost vživljanja v druge ljudi.
5. Občutljiv za razumevanje problemov funkcionalno nepismenih.
6. Sposoben za razbijanje stereotipov o teh ljudeh.
7. Zmožen razvijati pozitivna stališča do teh ljudi.
8. Razvijanje znanja in tehnik za delo z njimi.
9. Razviti hobiji in sodelovanje v prostovoljskih aktivnostih.
10. Primerno spreten pri sporazumevanju z drugimi in pri obvladovanju skupinske dinamike.
11. Demokratični model vodenja.
12. Dobro poznavanje okolja, iz katerega prihajajo udeleženci.

Število učiteljev v programu

Od 29 prijavljenih kandidatov smo jih vključili v program 25: od tega:

- 10 učiteljev, ki so jih poslale v izobraževanje zasebne izobraževalne organizacije (Doba, Zavod za izobraževanje, Maribor; B&Z, d.o.o. Ljubljana; Inter-es d.o.o., Kanal, ITD, d.o.o., Mežica; (prej Ravne na Koroškem) in Mi Amigo d.o.o., Mengeš),
- 15 učiteljev, ki so jih poslale v izobraževanje ljudske univerze.

Od 10 učiteljev iz zasebnih organizacij, jih je končalo program 9 (90%), od 15 iz LU pa 12 (80%).

Učitelji prihajajo iz naslednjih regij in občin:

- ljubljanska regija: LJ. Center, LJ. Moste - Polje, Lj. Bežigrad, Lj. Šiška, Domžale, Kočevje
- mariborska regija: Maribor, Ormož*

* učitelji iz teh občin ne izpolnjujejo pogojev za pridobitev spričevala o končanem usposabljanju.

- celjska regija: Celje,
- koroška regija: Mežica
- dolenska regija: Crnomelj, Trebnje
- gorenjska regija: Radovljica, Tržič, Škofja Loka*
- severno primorska regija: Nova Gorica,
- obalna regija: Koper

Prvo skupino učiteljev predstavljamo na osnovi naslednjih podatkov:

- rezultatov opravljenega intervjuja v ACS (ali priporočila strokovnjaka s področja izobraževanja ali učiteljeve aktivnosti v uvodnem usposabljanju ACSUZU7),
- odgovorov na Vprašalnik za evidenco skupine (ACSevidu),
- izbranih podatkov iz življenjepisa učiteljev.

K a. Z intervjujem (priporočilom, aktivnostjo v uvodnem usposabljanju) smo ugotavljali kandidatovo:

- poznavanje pojma in pojavnih oblik funkcionalne nepismenosti,
- motivacijo za delo s funkcionalno nepismenimi,
- pripravljenost za spreminjanje odnosov v izobraževalni skupini in pri udeležencih.

Zapis o intervjujih je za interno uporabo za dopolnjevanje programa usposabljanja učiteljev za izvajanje programov UZU in je v dokumentaciji ACS.

K b. Z Vprašalnikom za evidenco smo zbrali temeljne informacije o učiteljih in sicer:

- biografske podatke (starost, spol, bivanje),
- podatke o socialnem položaju in izobrazbi (vrsta zaposlitve, izobrazba, delovno mesto, dopolnilno izobraževanje, izkušnje),
- podatke o hobijih.

K c. Iz življenjepisa smo izbrali samo podatke o hobijih in posebnih interesih učiteljev.

V nadaljevanju predstavljamo rezultate obdelave vprašalnika in intervjuja za 24 udeležencev programa.

Biografski podatki:

V skupini je bilo 17 (71%) žensk in 7 (29%) moških.

Starostna struktura je naslednja:

Starost	število	struktura
od 26 - 30 let	4	16,7
od 31 - 39 let	4	16,7
od 40 - 50 let	9	37,4
od 51 - 60 let	6	35,0
61 in več let	1	4,2

* učitelji iz teh občin ne izpolnjujejo pogojev za pridobitev spričevala o končanem usposabljanju.

Status učiteljev

- 15 učiteljev je redno zaposlenih: od tega 9 v izobraževalnih organizacijah za odrasle in 6 v šolah za mladino (5 v zasebnih in 10 v LU)
- 5 učiteljev je upokojencev in delajo kot zunanji sodelavci
- 4 so bili brezposleni in delajo kot zunanji sodelavci.

Izobrazba in dopolnilno izobraževanje

Višjo izobrazbo ima 7 učiteljev (29,2) %, visoko 15 (62,5%) učiteljev; 2 (8,3%) sta bila absolventa visoke šole.

Prevladujejo družboslovci (87%) pred naravoslovci (13%).

Med družboslovci prevladujejo učitelji in profesorji slovenskega jezika, teh je kar 7; 4 so diplomirani pedagogi; 2 sta diplomirana organizatorja dela in po 1 ekonomist, socialni delavec, literarni komparativist, sociolog in učitelj matematike in fizike. Med naravoslovci sta dva s končano VTŠ, diplomirani gradbeni inženir in biolog.

Strokovno in drugo spopolnjevanje

20 (83%) učiteljev je bilo v letih 1992 in 1993 na strokovnem spopolnjevanju, 4 (17%) se v zadnjih dveh letih ni udeležilo nobenega strokovnega spopolnjevanja.

Strokovno spopolnjevanje zajema naslednje teme:

- pedagoško andragoško usposabljanje, novosti v učenju, usposabljanje slavistov in knjižničarjev, usposabljanje za uporabo računalnika v učnem procesu, komunikacija, usposabljanje vodilnih delavcev v izobraževanju.

Drugo usposabljanje in spopolnjevanje pa zajema učenje tujega jezika, računalništva, in hobije (glasba, šivanje, meditacija). V tovrstno usposabljanje je bilo vključenih 12 (50%) učiteljev.

Vsak učitelj se ukvarja s kakšnim hobijem

- 5 učiteljev igra enega ali več instrumentov (kitara, klavir, harmonika, violina),
- 4 učitelji slikajo,
- drugi hobiji, ki so jih navajali učitelji pa so: fotografija, gledališče, šah, pisanje pesmi in proze, notranja oprema ipd,
- 20 učiteljev se ukvarja z enim ali več športi in različnimi ročnimi deli:
 - * planinarjenje (6 učiteljev), tenis (4), plavanje (4), kolesarjenje, gimnastika, igre z žogo, aerobika, tek, tek na smučeh, smučanje, deskanje, namizni tenis, hoja, biljard, košarka;
 - * pletenje, kvačkanje, vezenje, šivanje; vrtnarjenje, barvanje tkanin, izdelovanje šopkov, obrtna dela v hiši, zdrava prehrana, itd.
- 13 učiteljev je navedlo še posebne interese: pri večini učiteljev so povezani s strokovnim delom (poučevanje ali organiziranje izobraževanja odraslih), pri nekaterih učiteljih so posebni interesi povezani s hobiji, pri enem pa s strokovnim delom in hobiji.

Izkušnje pri delu z odraslimi

Vsi imajo izkušnje v različnih izobraževalnih ali drugih programih za odrasle in to v različnih oblikah: predavanja in seminarji, delavnice, tečaji.

Delovna mesta in naloge, ki jih opravljajo:

(seštevek ni 24, ker se pojavljajo posamezni učitelji lahko v več vlogah, npr organizator in izvajalec, vodilni delavec in izvajalec)

- prevladujejo izvajalci izobraževalnih programov: 18
- sledijo strokovni delavci in organizatorji izobraževanja ali kulturnega programa: 8
- direktorji, namestniki in vodje enot: 7
- drugo 2.

III. RAZVOJ METODOLOGIJE IN INŠTRUMENTARIJA TER EVALVACIJA PROGRAMA

1. Cilji evalvacije

- 1.1. Ugotoviti ali daje program učiteljem ustrezno znanje in spretnosti, ki jih potrebujejo za uresničevanje ciljev programa UŽU.
- 1.2. Uporaba rezultatov evalvacije za vsebinsko ter organizacijsko dopolnitev in izboljšanje programa usposabljanja učiteljev in samega programa UŽU.
- 1.3. Rezultati pa bodo primerni tudi za uporabo pri načrtovanju in izvajanju izobraževanja in spopolnjevanja učiteljev v drugih izobraževalnih programih za mladino in odrasle.

2. Metodologija in instrumentarij

Pri evalvaciji uporabljamo naslednje pristope:

Za neposredno evalvacijo:

- usmerjeni intervju
- anketiranje
- strukturirano opazovanje.

Za posredno evalvacijo:

- anketiranje
- akcijski načrt (Uvod v moj osebni razvoj)
- intervju
- analiza gradiv, ki jih učitelji pripravljajo za izvajanje programa UŽU.

Evalvacijo programa usposabljanja za učitelje izvaja Andragoški center po naslednjih fazah:

- po končanem programu izobraževanja učiteljev UŽU,
- s sprotnim spremljanjem učiteljevega dela v programu UŽU ter
- s pregledom rezultatov ob zaključku programa UŽU.

Za evalvacijo smo oblikovali naslednje instrumente:

1. Opomnik za uvodni intervju z učitelji (obrazec ACSUŽU/7: priloga 15)
 2. Vprašalnik za evidenco skupine (obrazec ACSevidu; priloga 16)
 3. Anketni vprašalnik za učitelje - Evalvacija izobraževanja učiteljev za poučevanje v programih UŽU (obrazec ACSkou; priloga 17)
 4. Spremljanje programov UŽU/predlog, ki ga izpolnejo izvajalci programa (obrazec ACSevko).
- (Obrazci pod točko 3 in 4 so v prilogi 2).

Učinkovitost programa pa vrednotimo tudi na podlagi seminarskih nalog in mininastopov učiteljev.

3. Evalvacija z analizo vprašalnika za učitelje, ki so obiskovali in končali program izobraževanja na ACS

3. 1. Opis instrumenta

Mnenje učiteljev o programu in njihovi predlogi za izboljšanje sestavin programa so pomembni pokazatelji uspešnosti prvega usposabljanja ter hkrati dragoceni napotki pri razvijanju novega programa. Oblikovali smo vprašalnik, s katerim smo želeli dobiti povratno informacijo o naslednjih sestavinah programa usposabljanja:

- * organizacija usposabljanja (obveščanje, časovna razporeditev predavanj),
- * skupina učiteljev na usposabljanju (poklicna in starostna sestava, medosebni odnosi ipd.),
- * mnenje o usposobljenosti ob koncu programa,
- * izpolnjena pričakovanja ob koncu programa,
- * predlogi za nadaljnje izobraževanje učiteljev oz. dopolnjevanje znanja.

Pri vsakem modulu so učitelji ocenjevali:

- * metode dela in način predavanj,
- * primernost učnih vsebin,
- * literaturo in gradivo,
- * uporabnost usposabljanja,
- * strukturo in nivo predavanj,
- * osebne stike predavatelja in udeležencev.

Vprašalnik je polzaprtga tipa. Vprašanja imajo predvidene možne odgovore, dopuščajo pa tudi, da učitelji zapišejo svoja mnenja in pripombe. Vprašanja, ki so se nanašala na celoten program (organizacija, skupina), so imela predvidene opisne odgovore; vprašanja, ki so se nanašala na posamezne sestavine modulov pa so učitelji ocenjevali z lestvico od 1 (negativno) do 5 (odlično). Vprašalnik je učiteljem dopuščal možnost, da so se nanj tudi podpisali. Poslan je bil po pošti 6. novembra in sicer 25 učiteljem, ki so v letu 1993 obiskovali program.

3.2. Pomanjkljivosti in omejitve:

- * Vprašalnik smo poslali po končanem programu in zavedamo se, da je bilo učiteljem težko oceniti posamezne module in mentorje le teh. Mnogi so se odločili za enega od predvidenih odgovorov, svojih pripomb pa niso zapisali.
- * Učitelji niso bili med usposabljanjem obveščeni, da bodo morali oceniti program, kako naj to storijo ter kakšen je pomen povratne informacije zanje in za bodoče načrtovanje programa. Kar polovica vprašalnikov je prispela šele po naši ponovni prošnji.
- * Vzorec oz. skupina učiteljev je majhna, zato pri obdelavi nismo računali procentnih deležev za posamezne odgovore, ravno tako nismo računali povprečij. Iz razpršenosti odgovorov je bilo možno ugotoviti, kje so šibke točke v programu, na katere moramo biti organizatorji in mentorji pozorni.

3.3. Analiza odgovorov

Do 10. decembra 1993 nam je od 25 učiteljev, ki so obiskovali program, vrnilo izpolnjene vprašalnike 17 učiteljev. Njihova mnenja, pripombe in predloge predstavljamo v nadaljevanju.

1. Izpolnjena pričakovanja ob vstopu v program

Večini učiteljev (13) so se povsem izpolnila pričakovanja, ki so jih imeli pred vstopom v program. To pomeni, da so tudi program v celoti zelo ugodno ocenili, kajti samo 3 so se delno izpolnila pričakovanja, negativnega odgovora ni podal nihče.

2. Informiranje učiteljev

- * 9 učiteljev meni, da so bili odlično obveščeni o poteku usposabljanja, 7 učiteljev pa navaja, da je bilo obveščanje dobro; nihče ni podal negativnega odgovora. Nekateri so dobivali obvestila z zamudo, ker niso redno zaposleni v izvajalski organizaciji, ki jih je poslala na izobraževanje.
- * Nekaj slavistov je opozorilo, da dopisi in obvestila, ki jih dobivajo z ACS-ja, niso lektorirani.

Op. ACS:

- ACS bo moral v prihodnje obdržati 'standard' informiranja udeležencev, le za vsakega udeleženca bo potrebno ugotoviti, kje ga obvestilo najhitreje doseže.
- Dopisi s pravopisnimi napakami pomenijo nedopustno površnost in v bodoče bomo skušali te nedoslednosti popraviti.

3. Časovna razporeditev predavanj

- * 14 učiteljev meni, da je časovna razporeditev predavanj dobra, le dva menita, da je odlična. Nekaj udeležencev je menilo, da sobote niso ustrezen dan za predavanja.
- * Podano je bilo tudi mnenje, da bi za tekoče šolsko leto (jesen/zima) z izobraževanjem morali pričeti prej (torej v februarju), tako, da bi bili učitelji ob pričetku šolskega leta že ustrezno usposobljeni za poučevanje v programu.
- * Učitelji so bili tudi mnenja, da so bila predavanja preveč skoncentrirana in bi jih bilo v bodoče potrebno razporediti tako, da je med posameznimi predavanji več časa za študij in pripravo seminarskih nalog ter nastopov.

Op. ACS:

- Drugačna razporeditev predavanj, kot ob petkih in sobotah, je praktično nemogoča, zaradi zaposlenosti učiteljev.
- Z usposabljanjem nove skupine učiteljev pričnemo tokrat v začetku marca. Predvidevamo, da bosta na mesec potekala največ dva modula.

4. Mnenje o skupini

Vseh 17 učiteljev je ugodno ocenilo skupino, s katero so bili na usposabljanju, kar so utemeljili z naslednjim:

- * skupina je bila številčno ustrezna za komunikacijo in diskusijo,
- * različni profili učiteljev niso motili, nasprotno, menili so da 'različna poklicna sestava omogoča pestrost pri delu',
- * na splošno je bila skupina visoko motivirana za delo,
- * stiki med udeleženci so bili pristni; eden od udeležencev se je izrazil: 'Bili smo kot velika družina'.

Udeleženci so podali naslednja predloga:

- * V bodoče naj bi povabili na izobraževanje tudi druge profile: sociologe, psihologe, biologe itn...
- * V program bi morali vključiti več mlajših učiteljev, ki še niso obremenjeni s 'klasičnim frontalnim načinom poučevanja v razredu'.

Op. ACS:

- V program usposabljanja bomo tudi v prihodnje vabili različne strokovnjake kot so socialni delavci, svetovalci za zaposlovanje, kmetijski pospeševalci. Torej tiste strokovnjake, ki se pri svojem rednem delu srečujejo z ljudmi, ki imajo težave pri branju, pisanju in računanju.
- Upamo, da nam bo uspelo pridobiti več mlajših učiteljev, tudi med absolventi fakultet, mladimi brez zaposlitve itn.

5. Mnenje o usposobljenosti za poučevanje v programih UŽU

13 učiteljev meni, da so dobro usposobljeni za poučevanje v programih UŽU, 4 menijo, da je njihova usposobljenost odlična.

6. Predlogi za dodatno / permanentno izobraževanje učiteljev

Vsi učitelji želijo še spopolnjevati svoje znanje in predlagali so utrjevanje in poglobljanje vsebin na naslednjih področjih:

- * motivacija oz. animiranje za vključevanje v program,
- * načrtovanje začetnih ur z udeleženci, navezovanje stikov, ustvarjanje pozitivnega čustvenega ozračja, sprotno motiviranje za delo in učenje,
- * motiviranje udeležencev z motnjami v vedenju in prilagajanju,
- * metode in načini dela z različnimi socialnimi kategorijami (npr. brezposelnimi),
- * vsebine s področja psihologije, poklicnega svetovanja, s področja splošne razgledanosti (zdravje, prehrana itn.),
- * nove metode pouka pri slovenskem jeziku,
- * konkretnjša navodila za izvedbo posameznih delov programa,
- * sproščanje med učnimi urami,
- * delo s prosojnicami,
- * metode preverjanja znanja, ugotavljanja uspešnosti posameznih udeležencev.

Op. ACS:

- Na ACS smo nekatere od predlaganih tem že vključili v novi program usposabljanja, za druge teme pa že poteka usposabljanje v krajših izobraževalnih programih ACS (Uporaba prosojnice v izobraževanju odraslih).

7. Predlogi

Učitelji so navedli nekaj koristnih predlogov, ki jih bomo poskušali upoštevati; nekaj predlogov pa je takšnih, da jih v ACS ne moremo uveljaviti, ker niso v naši pristojnosti.

Med prvimi predlogi so:

- * vsebino programa in natančna navodila bi morali udeleženci izobraževanja dobiti pred pričetkom programa,
- * učiteljem, ki so končali program, bi morali omogočiti stalne stike z mentorji tudi po zaključenem programu,
- * skupina učiteljev naj bi ustanovila tudi neke vrste aktiv, ki bi se občasno dobival in na katerem bi lahko izmenjavali izkušnje, se pogovorili o problemih ipd.,
- * vsebine programa naj bi bile bolj zgoščene,
- * vključiti bi morali poklicno svetovanje.

Drugi predlogi:

- * podano je bilo tudi stališče, da je potrebno zakonodajo, ki ne vzpodbuja k izobraževanju, spremeniti
- * eden od udeležencev meni, da je izobraževanje v programih UŽU uspešno predvsem tam, kjer so izvajalci dobro opremljeni in se zavedajo pomena tovrstnega izobraževanja za posameznika, za socialno okolje, iz katerega izhaja ter družbo v celoti,
- * izraženo je bilo tudi mnenje, da bi morali program opredeliti kot pogoj za vključevanje v nadaljnje izobraževanje.

Op. ACS:

- Na prihodnjem usposabljanju bodo udeleženci gradivo prejeli vnaprej. V prvem usposabljanju je gradivo nastajalo sproti, ob poteku posameznega modula in to ni bilo izvedljivo.
- V dolgoročnem načrtu razvoja projekta UŽU je tudi ustanovitev aktiva učiteljev v programih UŽU.
- ACS ni pristojen za vzdrževanje stikov med učitelji - udeleženci usposabljanja in mentorji, razen v primeru permanentnega izobraževanja učiteljev. Mentorje bomo vabili k sodelovanju pri dopolnjevanju in spopolnjevanju znanj učiteljev v programih UŽU.
- Pripomba, da bi morali program opredeliti kot pogoj za vključevanje v nadaljnje izobraževanje, je v nasprotju s temeljnim ciljem programa UŽU. V strokovnem timu na ACS in v samem programu usposabljanja učiteljev je bilo velikokrat obravnavano vprašanje, zakaj programov UŽU ne moremo formalizirati in uniformirati. V program se vključujejo ljudje s povsem specifičnimi potrebami, ki so jih oblikovale osebne značilnosti funkcionalno nepismenih, njihovo socialno okolje in njihove negativne izkušnje v šolskem sistemu. Te potrebe so tiste, ki določajo cilje, vsebino in način izvedbe programa UŽU. Program UŽU omogoča vsakemu posamezniku, da dopolni tista znanja in spretnosti, ki jih potrebuje za normalno življenje in delo. Torej so izhodišče učenja v programu UŽU potrebe posameznika; upoštevanje predloga po formalizaciji programa pa bi pomenilo, da je program tisti, ki določa, kaj se naj slušatelji v njem naučijo.

8. Ocena posameznih modulov

Kot smo pojasnili v uvodnem delu, je od 25 učiteljev, ki so obiskovali program usposabljanja, vrnilo izpolnjenje vprašalnice 17 učiteljev.

V nadaljevanju predstavljamo njihove ocene (od 1 - nezadostno do 5 - odlično) za posamezne sestavine modulov, njihove komentarje in predloge k programu. Zaradi majhnega vzorca smo opazovali razpršenost ocen za posamezne sestavine modula in jo ponazarjamo v preglednici. Povprečna ocena nam ne bi povedala veliko. Na splošno velja, da so ocene modulov pohvalno visoke.

I. Modul: Učitelj vzvod usposabljanja za življenjsko uspešnost

Od 17 učiteljev jih je 11 navedlo, da so se udeležili predavanj in delavnice v I. modulu. Iz tabele je razvidno, da so bili slušatelji enotni in kar 8 od 11 jih je z odličnim ocenilo večino sestavin modula torej: metode mentorjevega dela, primernost učnih vsebin, uporabnost usposabljanja, strukturo ter osebne stike pedavatelja in udeležencev. Večina udeležencev (7) je ocenilo literaturo in gradivo s prav dobro oceno. Sklepamo, da je to tista sestavina programa, kateri bo moral mentor v prihodnje posvetiti več pozornosti.

Udeleženi učitelji predlagajo tudi več skupinskega dela, aktivnejše sodelovanje udeležencev in manj frontalnih predavanj.

Sicer so pa komentirali naslednje:

- '... je odličen predavatelj',
- '... predavanja imajo namen vplivati na čustva udeležencev, poglobljanje v bistvo ljudi in mentorju to dobro uspe'.

Elementi modula	brez odg.	zadostno	dobro	prav dbr.	odlično
metode dela, način predavanj	6	0	1	2	8
primernost učnih vsebin	6	0	0	1	10
literatura, grdivo	6	0	1	7	3
uporabnost usposabljanja	6	0	0	3	8
struktura in nivo predavanj	6	0	0	3	8
osebni stiki predavatelja in udeležencev	6	0	0	3	8

Tabela 1: Porazdelitev ocen za posamezne elemente Modula 1

II. Modul: Metodologija spremljanja napredovanja udeležencev

Samo 3 učitelji so se udeležili tega modula, zato ga nismo mogli ocenjevati.

Op. ACS

Metodo individualnega spremljanja napredovanja udeležencev programov UZU bi morali spoznati vsi učitelji na usposabljanju. Le ta omogoča, da udeleženec ugotovi, kakšno je njegovo znanje, potenciali in interesi, določi svoje cilje in poti do njih. Učitelj mu pri tem pomaga. Nedvomno je na tem prvem usposabljanju nastala vrzel, ki jo moramo načrtno zapolniti, oziroma na ustrezen način učitelje, ki že poučujejo, usposobiti za uporabo metode spremljanja napredovanja.

III. Modul: Osebna rast - temeljna vsebina sporazumevanja

Udeležilo se ga je 15 učiteljev. Dokaj enotno so z odliko ocenili metode dela, strukturo in način predavanj ter osebne stike predavateljice z udeleženci. Nekaj več prav dobrih ocen se pojavlja pri primernosti učnih vsebin ter uporabnosti usposabljanja. Večina udeležencev (9) je s prav dobrim ocenila literaturo in prejeto gradivo. Slednje tri sestavine modula torej: primernost učnih vsebin, uporabnost usposabljanja in nedvomno priprava ustrezne literature, so tisti elementi modula, ki jih bo morala predavateljica v bodoče dopolniti.

Med predlogi smo izbrali naslednje:

- * predavateljica naj ohrani vsebino, več pozornosti pa naj posveti začetnim stikom z udeleženci,
- * več praktičnih nasvetov za zgradbo posameznih učnih enot,
- * več konkretnega gradiva, s katerim bi si lahko pomagali pri pripravi srečanj / predavanj UŽU.

Učitelji so komentirali naslednje:

- primanjkovalo je konkretnih vsebin, vodil za delo pri posameznih delih programa,
- ustrezne literature je odločno premalo.

Elementi modula	brez odg.	zadostno	dobro	prav dbr.	odlično
metode dela, način predavanj	2	0	0	2	13
primernost učnih vsebin	2	0	0	4	11
literatura, gradivo	2	0	2	9	4
uporabnost usposabljanja	2	0	0	5	10
struktura in nivo predavanj	2	0	1	2	12
osebni stiki predavatelja in udeležencev	2	0	0	1	14

Tabela 3: Porazdelitev ocen za posamezne elemente Modula 3

IV. Modul: Sodobne metode poučevanja in sporazumevanja v programu UZU

Modulu je prisostvovalo 16 učiteljev. Večina je z odliko ocenila metode dela predavateljice, primernost učnih vsebin, strukturo in osebne stike predavateljice z udeleženci. Pri literaturi in uporabnosti usposabljanja se je pojavilo nekaj več prav dobrih ocen. Na osnovi tega, bi predavateljici predlagali, da jim posveti malo več časa, ko bo pripravljala nova predavanja.

Udeleženci so predlagali:

- * '... če bo predavateljica isto snov predavala tudi vnaprej, naj ne bi ničesar dodajala, raje kaj izpustila in preostalo snov utrdila',
- * program modula je široko zastavljen, zanj bi moralo biti na voljo več ur.

Med komentarji so bili zanimivi naslednji:

- gradivo, ki smo ga prejeli, naj bi bil vzorec za pripravo dobrega gradiva,
- še več takih delavnic, vabiti bi morali več takih predavateljev,
- predavateljica je pokazala široko znanje, omogočila nam je poglobitev znanja o uspešnem učenju.

Elementi modula	brez odg.	zadostno	dobro	prav dbr.	odlično
metode dela, način predavanj	0	0	0	3	13
primernost učnih vsebin	0	0	0	1	15
literatura, gradivo	1	0		3	12
uporabnost usposabljanja	0	0	0	4	12
struktura in nivo predavanj	0	0	0	2	14
osebni stiki predavatelja in udeležencev	0	0	0	1	15

Tabela 4: Porazdelitev ocen za posamezne elemente Modula 4

V. Modul: Pismenost - pisno sporočanje s poznavanjem novosti iz Slovenskega pravopisa

Modula se je udeležilo 16 učiteljev. Večina jih je z odličnim uspehom ocenila primernost učnih vsebin in osebni stik predavateljice z udeleženci usposabljanja. Več prav dobrih ocen se pojavlja pri pripravljeni literaturi in uporabnosti usposabljanja, ravno tako pri metodah, strukturi in nivoju predavanj. Pri primernosti učnih vsebin, uporabnosti usposabljanja ter strukturi predavanj pa se pojavljajo tudi zadostne ocene. Menimo, da so ravno te tri sestavine programa tiste, ki bi jih bilo potrebno v prihodnjem usposabljanju dopolniti in izboljšati.

Podali so tudi nekaj predlogov, ki jih navajamo:

- * večja postopnost v podajanju snovi, ob problemih naj bi se ustavili in jih osvetlili s primeri,
- * ne bi smeli preveč poenostavljati nivoja predavanj za udeležence,
- * potrebno več sistematičnosti, nazornosti in preciznosti, zlasti zaradi udeležencev - neslavistov,
- * kako uporabljati slovenski pravopis - pravila za neslaviste,
- * preveč časa je bilo posvečeno pravopisu, premalo pa izbiri ustreznih literarnih vsebin, pomembnih za osebno rast udeležencev v programih UZU,
- * več bi moralo biti vaj / primerov iz sodobnih metod poučevanja jezika (sporočanje, ustvarjalno pisanje).

Modul so komentirali z naslednjim:

- predavateljica je podala zelo veliko snovi, zelo dobro je zajela pravopisna pravila in pripravila koristne vaje,
- predavateljica je pripravila tudi ogromno gradiva, ki bo učiteljem dobrodošlo pri izvajanju programa.

Elementi modula	brez odg.	zadostno	dobro	prav dbr.	odlično
metode dela, način predavanj	1	0	2	8	6
primernost učnih vsebin	1	1	1	4	10
literatura, grdivo	1	0	1	6	9
uporabnost usposabljanja	1	1	1	6	8
struktura in nivo predavanj	1	1	1	8	6
osebni stiki predavatelja in udeležencev	1	0	0	3	13

Tabela 5: Porazdelitev ocen za posamezne elemente Modula 5

VI. Modul: Računanje - poglobljanje vsebin matematike in njena uporaba pri učinkovitem usposabljanju za življenjsko uspešnost

Modula se je udeležilo 15 učiteljev. Dokaj enotno so z odlično ocenili vse sestavine modula, le pri literaturi in gradivu je nekaj več prav dobrih ocen.

Predlagajo:

- * nova terminologija naj bi bila zajeta tudi v gradivu za učitelje UŽU,
- * delo v dvojicah je bolj primerno zlasti za nematematike, ki bi tako pridobili več znanja. Ob zaključku pri medsebojni predstavitvi, naj bi imeli prednost nematematiki.

Od komentarjev smo izbrali:

- računstvo je bilo prikazano kot zanimivo, predavateljica je navdušila, vabiti bi morali več takih predavateljev,
- razumevanje, postopost, uporabnost in nazornost so odlike predavateljice.

Elementi modula	brez odg.	zadostno	dobro	prav dbr.	odlično
metode dela, način predavanj	2	0	0	2	13
primernost učnih vsebin	2	0	0	1	14
literatura, gradivo	2	0	0	4	11
uporabnost usposabljanja	2	0	0	1	14
struktura in nivo predavanj	2	0	0	3	12
osebni stiki predavatelja in udeležencev	2	0	0	2	13

Tabela 6: Porazdelitev ocen za posamezne elemente Modula 6

VII. Modul: Učenje ob mininastopih

Delavnice se je udeležilo 14 učiteljev, ki so vrnilo vprašalnik. Večina udeleženi učiteljev je z odliko ocenila primernost izbranih učnih vsebin ter strukturo in nivo predavanj. Več prav dobrih ocen je pri metodah predavanj in uporabnosti usposabljanja. Polovica in več prav dobrih ocen pa zasledimo pri učenju gradiva in literaturi ter osebnih stikih predavatelja in udeležencev. Poslednjim štirim sestavinam modula bi bilo pri pripravi potrebno posvetiti več pozornosti, posebej pa zadnjima dvema t.j. pripravi učnega gradiva in literature ter osebnim stikom med predavateljem in udeleženci.

Učitelji predlagajo:

- * več takih delavnic,
- * več 'svežine' na predavanjih,
- * snov je zahtevna, več časa bi morali posvetiti napotkom za delo/opazovanje kritikov nastopov,
- * za ta modul bi potrebovali več časa, 5 minutne nastope bi morali podaljšati v 15 minutne,
- * teze za delavnico bi morali učitelji dobiti vnaprej.

Komentirali pa so naslednje:

- zelo dobri so nastopi pred kamero, ob napakah in dobrih stvareh smo se naučili veliko,
- skupinski mininastop je nova in dobra izkušnja,
- mininastop pred kamero je priložnost analizirati samega sebe.

Elementi modula	brez odg.	zadostno	dobro	prav dbr.	odlično
metode dela, način predavanj	3	0	0	5	9
primernost učnih vsebin	4	0	0	3	10
literatura, gradivo	5	0	1	4	7
uporabnost usposabljanja	3	0	0	5	9
struktura in nivo predavanj	3	0	0	4	10
osebni stiki predavatelja in udeležencev	3	0	1	7	6

Tabela 7: Porazdelitev ocen za posamezne elemente Modula 7

4. Evalvacija programa na podlagi ocen seminarских nalog

Vsi učitelji so v skladu z mnenjem mentorja seminarske naloge dopolnili in popravili. Mnenje in ocene mentorjev uporabljamo samo v raziskovalne in razvojne namene in so v dokumentaciji ACS. Prilagamo seznam seminarских nalog in učiteljev, ki so dobili spričevala (Priloga 18)

5. Evalvacija programa z mininastopi pred videokamero

Vsak učitelj je pred kamero predstavil pet minutni nastop na poljubno izbrano temo. Vsak učitelj je prispeval nekaj razlage, interakcije z

"užujevci", in izvedel demonstracijo. Učitelji so se razdelili na dve skupini, glede na področja, ki jih bodo poučevali (ustno in pisno sporazumevanje, računanje, socialna komunikacija).

Določili so kriterije za vrednotenje mininastopov:

- uvodna motivacija udeležencev,
- primernost skupini užujevcev,
- jasnost in sistematičnost podajanja vsebin,
- osebni stik z udeleženci,
- dimaničnost,
- nebesedna sporočila,
- dostopnost,
- uporaba pripomočkov.

Vsak učitelj si je izbral par, in posebej zaprosil partnerja, na kaj naj bo pozoren pri opazovanju nastopa - na tiste dejavnosti ali gibe, ki so jih označili kot svoje hibe in ki bi jih želeli nadzorovati ali odpraviti.

Način evalvacije:

Po nastopu je najprej nastopajoči učitelj povedal svoje vtise o nastopu, nato pa še njegov par v dvojici.

Sledil je ogled posnetka nastopa in komentarji: najprej nastopajočega učitelja in njegovega para v dvojici, nato komentar ostalih učiteljev v programu.

Sintezna ocena mininastopov:

- * učitelji so pri vrednotenju mininastopov vrednotili svoje kolege zelo pozitivno,
- * pri nastopih so predstavili cilje in namen učnih etap,
- * izhajali so iz življenjskih vsebin, ki pa bi lahko bile v posameznih primerih bolj konkretno povezane z vsakdanjimi problemi mlajših odraslih, ki so ciljna skupina programa,
- * ocene učiteljev so bile zelo osebne in ne splošne, temeljile so predvsem na osebnem doživljanju in mnenju,
- * razmišljali so o možnosti za izboljšanje svojih nastopov.
- * odprto so sprejemali predloge, kako bi lahko predstavili vsebine na druge načine.